

մէջ ազգական անուանց սեռական -ընդ_ (էջ 151-152),

Այս անգամ կայ ազգագրական բաժին մ'այլ, միակ յօդանամ մը էր. Բ. Աճառեանի՝ «Գնչուներէն հէքեաթ մը նմանութեամբ հայկականին» (էջ 153—160), Գնչուներու հէքեաթը հրատարակուած է Պասպատիի գործին մէջ (A. Paspati, Etudes sur les Tchighianés եւ, p. 600—5), իսկ հայկականն երեք ձեւով կայ, ամենէն ճոխ՝ Մշեցոց «Անիստ տիկին, հէքեաթը (հրատ. Ս. Հայկունի»՝ «Արարատ» 1896, էջ 557—60), եւ երկու ուրիշ ձեւ ալ Տփղիսեցոց բով (Համա. Գեորգ Տէր-Աղեքսանդրեան, «Թիֆլիսեցոց մուսուր կեանքը», եւ, 1885, էջ 356—61 եւ 342—5)։ Չորս ձեւերն ալ բնագրաբորեն յառաջ բերուած են համեմատութեան համար։

Բնականապէս շարունակուած է հոս ալ «Մատենադարանի» բաժինն (էջ 161—167), այսինքն «Ծուցիկ հոյերէն ձեռագրած գաղային մատենագրանին Պարիսի», ևս ցուցակագրուած են՝ թիւ 3 (Suppl. 83) թղթեայ բուրդի Սաղմոսարան մը Ռ-Պ-Գ. (= 1614) թուականի վրձանէս առնու գրէն. — թիւ 4 (Anc. fonds 3) թղթեայ բուրդի Սաղմոսարան ՉԷԳ. (= 1525) թուականի վրձանէս. — թիւ 5 (Anc. fonds 2) թղթեայ բուրդի Սաղմոսարան Ռ-ՃԼԱ. (= 1682) թուականի բերնիս գրէն. — Այս անգամ կրտսեմ կը գտնուէր նաեւ «Մատենադարանի» բաժին մը (էջ 168—177), զննադատութիւնը նոր հրատարակութեանց, Ի վերջոյ «Բնական» բաժնին մէջ (էջ 192—199) կը շարունակուէր Երազմայապատի Սուքիստ Վ. Պարսեան իւր «Մովսիսի խորհանգաց Պատմ. Հայոց ուղագրութեան եւ ծանոթարանեայ», որով Վ. Պարսի գրէն ալ։

«Բանասեր» բառ այսմ նշին չափով՝ որով սկսաւ՝ կը ձգտի շարունակել եւ նպաստել Հայոց հնութեան լուսարարութեան. բան մ'որ բաղադիր է, եւ արժանի քաջաշնորհութեան ամէն կողմանէ, երկրորդ գրէն աւելի քարգացում ալ կը ցուցնէ, ունենալով նոր ալ բաժնիներ, եւ հետաքրքրական պարունակութիւն։ Բաղադիր էր, որ անիսն չհրատարակիլը պատշաճ ձեռնառութիւն գտնէր բնութեցող Հայաստանութեան կողմէն՝ իւր օգտակար թերթը շարունակելու եւ հետզհետեւ աւելի քարգացնելու։

Հ. Թ. Տ.

ԱՅԴՈՒՄԻ ԹԵՐԹԵՐԻ ԹԱՂԷԼՈՒՄՆԵՐ

1. Իսկուտարի նմանը. — 2. Յովմանէս Արթինեան եւ իւր քնարանը. — 3. Արշալոյս եղիպտոսայ նոր լրագիր մ'ալ. — 4. Հայ արձանագործ մ'Բ Պարիս։

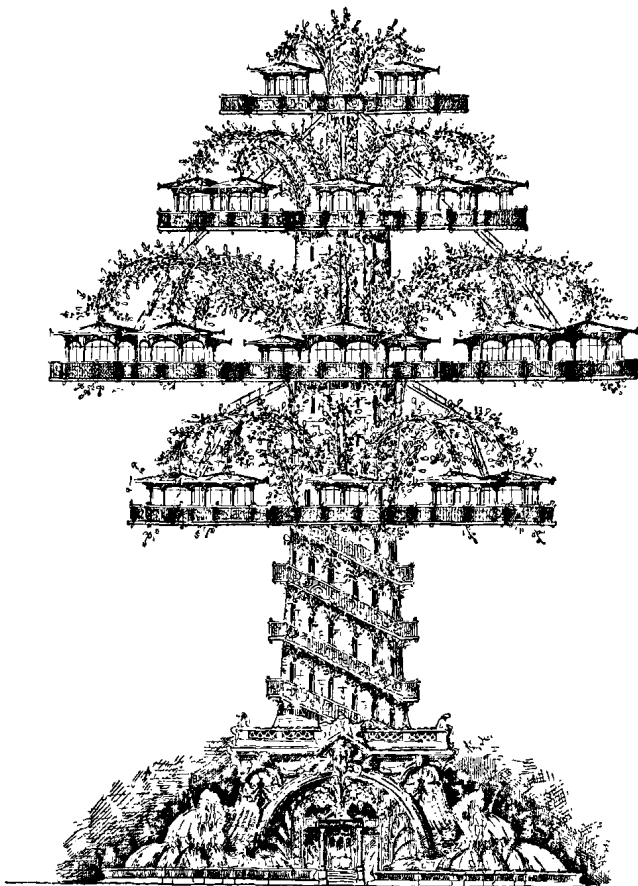
1. Ի—Յ—դրէի ինչն. «Անահատի» մէջ (1899, թ. 8—9) այս վերնագրին տակ՝ կը կարդանք. «Պ. Արամ Թաշճեանեան, նախկին աշակերտ Կ. Պալազ Աղբայրին Երեւանական Վարժարանին, ճարտարագիտ. Բարբիթ Գեղարուեստից Վարժա-

րանէն, յաղացած է 1900ի Յուլահանդէսին համար շատ ինքնատիպ ու գեղեցիկ ծրագիր մը, ուր իւր արեւելիք ժամանէր ու ճոխ երեւակայութիւններ կը միանայ սուրբ ու ճարտար արուեստի մը հնարագիտութիւնը։ Այս ծրագիրը անտարկուսելի կերպով կոչուած է Յուլահանդէսին ամենէն փայլուն յաշտողութիւններէն մէկն ըլլալու, եթէ գտնուին դատաւարներ, որոնք գնահատեն եւ իրադարձն զայն։ Գրաւորները գտնելէ առաջ, Պ. Թաշճեանեան արդէն իսկ բաղդը ունեցած է Բարբիթեան քննադատութեան կողմէ իւր ծրագիրը գովեստներով բնութագրուած տեսնելու. ծանօթ գեղարուեստական քննադատ Պ. Գրանց ծառուէն, «Արշիթէթիւն», շարաթաթերթին մէջ, այդ ծրագրին կը նուիրէ ամբողջ յօդանամ մը՝ որմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածը։

«Պ. Արամ Թաշճեանեան գաղափարն ունեցած է Զան-ար-Մարիս մտերի հայից ծառ մը կառուցանել, զոր կ'անուանէ, «Իսլիստար» կ'ընենք. . . . այս անտառական յիշատակարար յիշուն մեզ բարձրութիւն պիտի ունենայ եւ հինգ յարկի պիտի բաժնուի. «Գրքայայտից» (sous-sol) պիտի յատկացուի սպասարկութեան սենեակներու եւ յարակից մասերու. Գեանդարից (rez-de-chaussée) լուսացայտ աղբիւրներով եւ բնագրական պատշաճամբով քարագրուած, պիտի պարունակէ նուազադաս մը որուն կեդրոնը պիտի գտնուի երաժշտական, Թատաղաբիւր արտադրութեան քառակուսի եւ ներքուստ անկիւններուն մէջ՝ բուրդահէ ըլլալով, վիթխարի վերամշակման վերի յարակից պիտի գտնուի պիտի առաջնորդէն վերի յարկեր, որոնք ամենքն ալ գրեթէ միեւնոյն ձեւով շարակարգուած պիտի ըլլան. ձեւակերներու մէջէն որոնք իրար պիտի կցուին կեդրոնական դարաստափով մը այլեւաններ պիտի մանեն պերճօրէն կահաւորուած պրիսթի (pavillon) մէջ, ուր ամբողջ արդի հանգստաւտութիւնը պիտի վայելէ։ Թարկեր, վարդակի (rosace) ձեւով համադարձ յատակագրիներու վայր շինուած պիտի հաստատապիտուին զինքն բունդ մետաղեայ ստերով, տերեւալից ճիւղեր՝ բնածուսուած եւ զինքն ծաղիկներով եւ սոսի պտուղներով, որոնք գիշերները պիտի արթննան, կենդանանան, շողողան, լուսավառնան, հազարաւոր ելեգանական լոյսերով հրեհ հոգին եւ պիտի կարծել ասին թէ ատրիկ մշտնադաւն է վիթխարի հրախաղութիւն մըն է, շաղկապէր շքեղութիւններով, «Հազար ու մէկ գիշերներ» ու մէկ աներկայթ ոգին ձեռքով արձակուած։ Այս բանաստեղծի ծրագրին գործադրութիւնը շուրջ 600.000 ֆրանքի պիտի ծախի, հեղինակն ըսելուն նայելով։ Հնժ. . . . մեր ժամանակ թուանշաններով եւ հաշիւին ուսուցիչի երկրաբարութեամբ չեղարկեցնէր ժամին վաղը այն խոյսարդեալ թիթեռներուն զոր Պ. Արամ Թաշճեանեան, իբրեւ ճարտար արեւելից, կապայտ միջոցին մէջ իր կ'ընէ. . . . Սակայն մեր երեւակայութիւնը պաշտօնակիցը երազներու ետեւէ երթալով չէ բուսականացած, ամէն բան հաշուած նախատեսած է. Չեմ կրնար մանրամասնօրէն բացատրել իր կառուցման յորինածութիւնը, որ ինձի շատ հնա-

բամբակ կը թուի. միայն սա կէտը յիշեմ որ ծառին բունին համար որմածք (maçonnerie) կը գործածեն եւ բոլոր ստերուն համար՝ երկաթ: Գալով փայտէ շինուած պորմերուն, անոնք կառչած պիտի կախուն տերեւներուն տակ ծածկուած պահանգներէ (tiran) եւ միեւնոյն ատեն բռնուած պիտի ըլլան

պէտով իր երկրին պերճաշուք երեւակայութենէն քիչ մը մեր մէջ փոխադրէ:»
Կը ձայնակցին Ֆրանսացի քննադատին, կը շնորհաւորենք Պ. Թահթեանը իր այնքան փայլուն որքան յանդուգն գաղափարին համար, եւ կը յուսանք որ հայ գրամատենները անտարբեր պիտի

ՅԻՍԿԻԻՑԱՐԻ ՎՆԱՆԻՆ:

Դի ձեւ ունեցող երկաթներով որ գլխաւոր ճիւղերուն պիտի համապատասխանեն: Այդ շատ կատարեալ ուրուագիծները զոր արուեստագետը հաճած է մեր լրագրին յիշել՝ իմ չոր ու բաւական մասի բացատրութիւններուս յատուկութիւն պիտի տան եւ ի վեր պիտի հանեն այս ինքնատիպ ծրագրին ամբողջ հրապարակը: Կը մաղթեմ որ հեղինակը իր սիրուն երազէն իրագործումը տեսնէ եւ այդ-

շման այս ձեւերակին առջեւ, որուն իրագործումով հայ տաղանդը պիտի կարենայ տեղ մը գրաւել 1900ի համալսարհային մրցումին մէջ:»

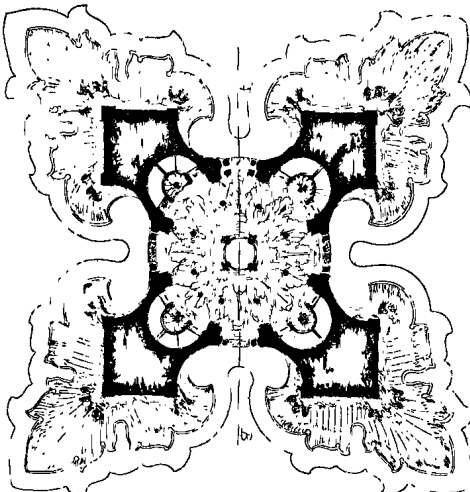
2. Թ.-Լեւոնի Արքիեպիսկոպիտ Եւսեբիոս Մարտիրոս «Արմէնիայի» մէջ (թ. 2, 1899) կը կարգադրէ թէ Կոնստանտնուպոլսէն հայ աշակերտան Պր. Յովհ. Արթինեան՝ իւր բժշկութեան վկայականը բնագետներու համար ներկայա-

ցուցած է բժշկական մասնաճիւղին վարչութեան du lait maternisé եւն անուոն ուսումնասիրութիւն մը: Այս ուսումնասիրութիւնա քննիչ ժողովէն մեծապէս գնահատուեց եւ իր Գր. Յովհ. Արթիւնեան՝ ծանօթ է արդէն ընթերցող հասարակութեան իւր Ա. Պոլսոյ «Հայրենիք» մէջ հասարակած օգտակար յօդուածներովը:

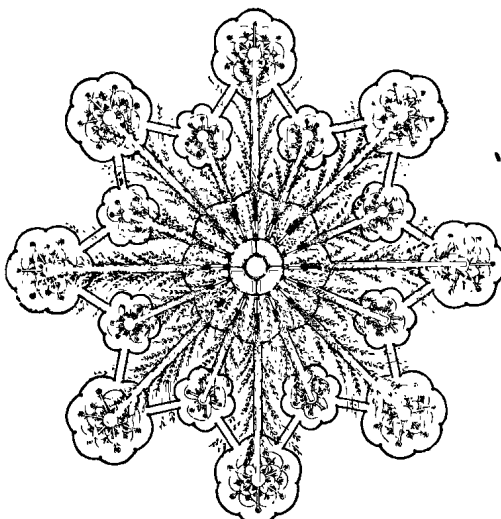
3. «Արշալույս» ինքնաշարժային լուսնի մը: Եգիպտոսի «Փարոսին» մարկէն ետեւ՝ ստացւ է, հայ գաղութականութիւնն առ երկար զարկ շննաց իւր լուսերէն՝ «Փիւնիկ» հիմնուելովը, սակայն «Փիւնիկ» ղալաւան չէր, եւ չէր ալ կրնար ըլլալ Եգիպտոսայոց

գրական պետքերը լեցնելու համար, մանաւանդ մինչ վերջերս Եգիպտոսի հայ գաղութականութիւնն՝ ամէն կողմանէ հոն ապաւինողներուն բազմութեան շնորհիւ՝ այսօր կրնապատկուած է: Այս պարագային մէջ նոր լուսերի մը ծագումն օգտակարէն աւելի անհրաժեշտ էր: Այսպէս ահա, ցորչափ կ'աւելնէ չէր պակսեր՝ «Արշալույս» կ'աւետէ իւր լուսերէն ծագումն, որուն պետք է համակրի ամէն Եգիպտոսայ թող տանք որ ուղղութեան մասին՝ «Արշալույս» լինքը խօսի՝ «Մեր ծրագրի եւ ուղղութեան մասին» մեր ներկայ անդրանիկ թուոյն մէջ՝ բան մը ըսել չենք ուզեր. ընթերցողներուն վարձադոյն եւ յուսալից խոստումներու երկար շարք մը, ինչ-

պէս որ սովորութիւն եղած է յաճախ գործածել, ուսանողական եւ անարժէք կը նկատենք, այլ մեր ուղղութեան հետեւող հետաքրքիրներուն կ'առաջարկենք, որ ժաւմանակի հոլովման եւ հետզհետէ հրապարակ եղած թիւերու պարունակութեան մէջ որոնել, ինչ որ ինչ հասարակութեան պարունակութեան մէջ որոնել, որովհետեւ մեր նշանաբանն է կամ եւ կենս. ծրագրի նախագիծը՝ ինչպէս հետեւի մեզ անձնականութիւններով եւ կուսակցական անօգուտ վեճերէ. նպատակը՝ օգտակարը ընտրել են: «Արշալույս» շարքին երկու անգամ կը ծագի եւ կ'արժէ արտասահմանի համար տարեկան 20 ֆրանք: Դիմել՝ E. Torosian, directeur-rédacteur du journal, Archalouice, le Caire (Egypte):

(ՅԱՏԱԿԱՆԻԺ ԳԵՏՆԱՅԱՐԿԻՆ):

(ՅԱՏԱԿԱՆԻԺ ԵՐՐՈՐԴԻ ՅԱՐԿԻՆ):

Մոսկուա, երկու տարի ալ ի Պարիս: Այժմ ուրիշ մեծ աշխատանք մը կը պատրաստէ 1900ի ցուցահանդէսին համար: